

גנז'וקואן (現成公案) – המסתורין מתגלה מעצמו

מאת איהי דוגן זנזי

תורגם על ידי סבסטיאן קבוט – <http://www.bendowa.net>

כאשר כל התופעות נכללות בתורת-הבודהה – יש אשליה והתעוררות, יש טיפוח התרגול, יש לידה, יש מוות, יש בודהות, יש ישויות-חשות. כאשר אין-ספור תופעות לא שייכות לעצמי – אין אשליה, אין התעוררות, אין בודהות, אין ישויות-חשות, אין לידה, אין מוות. מלכתחילה דרך-הבודהה היא מעבר למרובה ולמועט וכך יש חיים ומוות, יש אשליה והתעוררות, יש ישויות-חשות ובודהות. כל זה נכון ובכל זאת בין אם נרצה בכך ובין אם לאו - פריחת הדובדבן היקרה לנו הופכת לאבק, והעשב השנוא עלינו מבלבל, זה הכל.

זוהי אשליה כאשר העצמי חותר לתרגל ולהגשים את כל-התופעות, כאשר כל-התופעות חותרות לתרגל ולהגשים את העצמי - זו התעוררות. התעוררות גדולה לטבעה של האשליה היא סימנן של בודהות, לשגות באשליה באשר לטבע ההתעוררות הוא סימנן של ישויות-חשות. יתר-על-כן יש אלו שמגשימים את הדרך על בסיס ההתעוררות, ואלו שבלב האשליה מוסיפים אשליה על אשליה. כאשר בודהות הם באמת בודהות, יש ולא יבחינו בהיותם בודהות. ובכל זאת הם בודהות מוגשמים לחלוטין, שממשיכים להגשים בודהות.

כשאנחנו משתמשים בגוף ובתודעה כדי לראות צורות, כשאנחנו משתמשים בגוף ובתודעה כדי לשמוע קולות, ולפגוש בהם מקרוב, אין זה דומה להשתקפות במראה ואין זה דומה לירח במים. כאשר מאמתים צד-אחד, הצד האחר נשאר חבוי.

המשמעות של לימוד דרך הבודהה היא לימוד העצמי.

המשמעות של לימוד העצמי היא שכחת העצמי.

המשמעות של שכחת העצמי היא להיות מוגשם על-ידי כל-התופעות. המשמעות של להיות מוגשם על-ידי כל-התופעות היא להשיל את הגוף והתודעה של העצמי כמו גם את הגוף והתודעה של הזולת. אין עקבות להתעוררות, ועקבות ההתעוררות החסרות ממשיכות עד אין-סוף.

כאשר אדם מחפש לראשונה אחר תורת-הבודהה, [נדמה לו ש] הוא רחוק מאד ממנה. כאשר תורת-הבודהה נמסרת נכוחה, בו ברגע האדם נמצא במקור.

כאשר אדם שט בסירה ומסתכל אל החוף הוא יכול בטעות לחשוב שהחוף זו. אבל כאשר הוא מסתכל מקרוב בסירה, הוא יכול להבחין שהסירה היא שמתקדמת – כך מי שבוחן את כל-התופעות כשתודעתו וגופו מסוכסכים עלול לטעות ולחשוב שתודעתו וטבעו נצחיים. אבל אם יתרגל נכון כשהוא קרוב אצל עצמו ויחזור אל המקום הזה ממש, יבחין שאין בסיס לטענה השקרית שלתופעות יש עצמי.

כשורפים בולי-עץ הם הופכים לאפר, אפר לא חוזר להיות בולי-עץ. אבל אל לך להיאחז בהשקפה שאפר הוא העתיד ובולי-עץ הם העבר. עלייך להבין שלבול-עץ יש קיום מותנה כבול-עץ, וברגע זה יש לו עבר וברגע זה יש לו עתיד. ולמרות שיש לו עבר ועתיד הקיום שלו ברגע זה נפרד מן העבר ומן העתיד. לאפר יש קיום מותנה כאפר, וברגע זה יש לו עתיד וברגע זה יש לו עבר. כשם שבול-עץ משנשרף והיה לאפר אינו יכול להיות שוב לבול-עץ – כך אין המוות מוביל ללידה מחדש. על-כן תורת-הבודהה אינה גורסת שהחיים הופכים למוות. אנחנו אומרים "אין-הופעה". בתורת-הבודהה ידועים דבריו של הבודהה שמוות אינו הופך לחיים. אנחנו אומרים "אין-היעלמות". החיים הם רגע בזמן והמוות הוא רגע בזמן. כך למשל גם החורף והאביב. איננו חושבים שהאביב הופך לחורף ואיננו אומרים שהחורף הופך לקיץ.

ההתעוררות של האדם היא כירח השוכן במים – הירח אינו נירטב והמים אינם מופרעים. הגם שאורו רחב ומרובה הוא שוכן במלואו בשלולית מים, הירח כולו והשמיים במלואם מוצאים משכנם באגלי הטל על עלה העשב, ואפילו בטיפה אחת

קטנה ימצאו משכן. ההתעוררות אינה חודרת את האדם ממש כשם שהירח אינו חודר את המים. האדם אינו מפריע להתעוררות ממש כשם שאגל הטל אינו מפריע לירח ולשמיים. עומק [המים] הוא מידת גובה [הירח]. אם רוצים לדעת אם זמן ההשתקפות ארוך או קצר יש לבחון היטב האם ברכת המים גדולה או קטנה והאם הירח מלא או חסר.

לאוויר הם לא ימצאו דרך במים או באויר וגם לא ימצאו מקום. אבל אם נמצא את המקום הזה אזי יתוקן התרגול והמסתורין יתגלה מעצמו. אם נמצא את הדרך הזו אזי יתוקן התרגול והמסתורין יתגלה מעצמו. הדרך הזו, המקום הזה, אינם גדולים ואינם קטנים, אינם עצמי ואינם אחר, הם אינם קיימים משכבר ואינם מופיעים ברגע זה – הם פשוט מה שהם.

כאשר הגוף והתודעה אינם מלאים בדהרמה, אנחנו מדמים שהדהרמה מספיקה. כאשר הדהרמה ממלאת את הגוף והתודעה, אנחנו מדמים שחסר דבר מה. לדוגמה, אם ניקח סירה אל אמצע הים, הרחק מכל יבשה בכל ארבעת הכיוונים, הוא יראה לנו עגול ללא כל מאפיינים, ולא בשום צורה אחרת. אבל הים אינו עגול וגם לא מרובע, יש לים מאפיינים רבים משנוכל לספור. יש שרואים אותו כארמון מפואר, ויש שרואים אותו כמחרוזת אבנים יקרות. הים רק נראה עגול במקום ובזמן בו אתה נמצא. כך הדבר עבור כל-התופעות. בעולם החילוני כמו גם בעולם הרוחני יש תופעות רבות אך אנחנו יכולים לראות ולהבין אותן רק דרך עיני לימוד הזן שלנו. כדי ללמוד את טבע כל-התופעות עלינו להבין שגם אם הם נראים לנו עגולים או מרובעים, לים ולהרים יש אין-ספור מאפיינים, יש עולמות שלמים מסביבך. אבל לא רק. אפילו בטיפת מים שנמצאת היישר מולך.

כיון שכך, אם אדם יתרגל ויגשים את דרך הבודהה, הוא יזכה בדהרמה אחת, הוא ידע דהרמה אחת, הוא יפגוש תרגול אחד, הוא יטפח תרגול אחד. כך במקום בו הדרך חודרת את האמת, גבולות הידיעה אינם ברורים שכן הידיעה של תורת-הבודהה נולדת ודועכת בד-בבד עם השימוש בתורת-הבודהה. אל לך להאמין שכשתשיג את המקום אזי תוכל להכיר אותו ולהבין אותו בשכלך המבחיך. למרות שההגשמה המלאה קיימת זה-מכבר, אין זה אומר שהמופלל בהכרח בא לידי ביטוי, מדוע הכרחי שתהיה תובנה?

רב הזן באוציה מהר מאיו אוורר עצמו במניפה. ניגש נזיר ושאל, “טבע הרוח נצחי וחודר-כל, מדוע אם כן רבנו מאוורר עצמו במניפה?” ענה לו הרב, “אתה רק יודע שטבע הרוח נצחי אבל טרם הבנת שהוא חודר-כל.” שאל הנזיר, “מהו אם כך העיקרון שהוא חודר-כל?” הרב רק המשיך לאוורר עצמו במניפה. הנזיר השתטח בפניו אפיים. כזו היא החוויה של תורת-הבודהה, הדרך החיה של המסירה הנכונה. לאמר שכיון [שטבע הרוח] קבוע אין צורך להשתמש במניפה, ושעלינו לחוש ברוח למרות שאיננו משתמשים במניפה, מעיד על חוסר הבנה של קביעות ועל חוסר הבנה של טבע הרוח. כיון שטבע הרוח קבוע, רוח בית-הבודהה גורמת לכך שהארץ נותנת את זהבה והנהר הארוך מריח כחמאה.

דג ששוחה במים, לא משנה כמה רחוק ישחה, לעולם לא יגיע לקצה המים. ציפור שעפה באויר, לא משנה כמה רחוק תעוף לעולם לא תגיע לקצה האויר. הציפור והדג לא עזבו את המים והאויר. פשוט כשהצורך גדול השימוש גדול וכשהצורך קטן השימוש קטן. באופן זה הגבולות מתגלים בכל-מקום ובכל צעד, ובכל זאת אם הציפור תעזוב את האויר היא תמות מיד ואם הדג יעזוב את המים הוא ימות מידי. המים נושאים חיים, האויר נושא חיים, הציפור נושאת חיים, הדג נושא חיים, החיים נושאים ציפור, החיים נושאים דג. כמובן שצריך להתקדם מעבר לדוגמה הזו, כך יש להבין גם את קיומם של תרגול והגשמה, ואת מהלך החיים של יצורים-חיים.

גנז'יקואן – הכרך הראשון של השובוגנזו.
נכתב באמצע הסתיו של שנת 1233 וניתן לתלמיד החילוני יו קושו מציניזי.
נערך בשנת 1253.

כיון שכך אם דרך המים ואם דרך האויר, דג או ציפור ינסו להגיע מעבר למים או